УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

_____ март 2012. године

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ КАНДИДАТА И МЕНТОРА
ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

На основу члана 127 Статута Филолошког факултета Универзитета у Београду и члана 128 Закона о високом образовању, Наставно-научног већа је на седници одржаној 30. новембра 2011. године, својом Одлуком бр. 3589/1 именовало Комисију за оцену подобности докторанда мр Иване Ђорђев и теме докторске дисертације под насловом *Ортографска норма у писменим задацима ученика средњих школа као путоказ модерне наставе правописа*, и то у следећем саставу:

1. Др Драгана Вељковић Станковић, доцент на Филолошком факултету У Београду, ужа област Српски језик, изабрана у звање доцента 2006. године, предложена за ментора,
2. Др Вељко Брборић, ванредни професор на Филолошком факултету у Београду, ужа област Српски језик, изабран у звање ванредног професора 2012. године и
3. Др Срето Танасић, редовни професор на Филозофском факултету Универзитета у Нишу, ужа област Српски језик, изабран у звање редовног професора 2008. године.

II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Ивана (Ђурђица) Ђорђев (рођ. Ћурчин) рођена је 31. V 1980. год. у Вршцу, где је завршила основну школу и гимназију, оба пута као ђак генерације.

Дипломирала је 2004. године на Филозофском факултету у Новом Саду, на Одсеку за српски језик и књижевност, успешно одбранивши рад *Значење и употреба глаголских прилога у делу „Ходочашће Арсенија Његована" Борислава Пекића* (просечна оцена на основним студијама 9,48). Исте године уписала је постдипломске студије на Филозофском факултету у Новом Саду, смер Српски језик и лингвистика.

Магистарски рад са темом *Глаголски прилози у настави српског језика*, под менторством проф. др Љиљане Петровачки (испитна комисија: проф. др Рајна Драгићевић, проф. др Љиљана Петровачки, проф. др Владислава Ружић, проф. др Нада Арсенијевић) одбранила је 12. марта 2009. године (просечна оцена на магистарским студијама 10.00).

Од септембра 2004. год. Ивана Ђорђев ради као професор српског језика и књижености у Гимназији „Борислав Петров Браца" у Вршцу. У априлу 2006. год. положила је државни испит. Као веома успешан наставник, чији су ученици освојили више награда на различитим такмичењима, добила је неколико захвалница Друштва за српски језик и књижевност Србије, Вукове задужбине и Министарства просвете Републике Србије. Влада Републике Србије, Служба за људска и мањинска права, 2007. године доделила јој је признање за учешће ученика на литерарном конкурсу *Шта чиним да бих разумео друге*.

III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Академски радови:

- Необјављен магистарски рад *Глаголски прилози у настави српског језика* (2009).

Стручни радови:

- Ћурчин 2006: Ивана Ћурчин, „Улога герунда као кондензационих средстава у језику А. Тишме и Б. Пекића“, *Прилози проучавању језику*, бр. 37, Филозофски факултет, Нови Сад, 117–137.
- Ђорђев 2010: Ивана Ђорђев, „Методичке разраде језичке теме о глаголским прилозима у настави српског језика за средњу школу“, *Школски час српског језика и књижевности*, бр. 5, ИП Ваша књига, Београд, 30–53.
- Ђорђев 2010: Ивана Ђорђев, „Методичка обрада глаголских прилога у настави српског језика“, *Прилози проучавању језику* , бр. 41, Филозофски факултет, Нови Сад, 183–197.
- Ђорђев 2011: Ивана Ђорђев, „Видови диференцијације и индивидуализације рада у настави српског језика у средњој школи на примеру наставне јединице о глаголским прилозима“, *Школски час српског језика и књижевности,* бр. 3/4, ИП Ваша књига, Београд, 40–60.
- Ђорђев 2011: Ивана Ђорђев, „Измене и допуне Правописа српског језика Матице српске (Речник уз Правопис)“, *Школски час српског језика и књижевности*, бр.5, ИП Ваша књига, Београд, 120–137.
- Ђорђев 2012: Ивана Ђорђев, „Тематика средњошколских писмених задатака у школској 2010/2011.г. (први део)“, *Школски час српског језика и књижевности*, бр.1, ИП Ваша књига, Београд, 52–63.

Сараднички рад:

- И. Ђорђев била је сарадник у изради књиге *Ромкиње* (приредила Свенка Савић; сараднице Ивана Ђорђев и др., фотографије Александра Ердељан), Нови Сад: Женске публикације и истраживања „Милева Анштајн”, 2007 (Нови Сад: Футура публикације), 214 стр.

IV ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Увидом биографију и библиографију кандидата, Комисија сматра да кандидат Ивана Ђорђев испуњава све услове за израду докторске дисертације.

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

За ментора је предложена др Драгана Вељковић Станковић, доцент Филолошког факултета у Београду, Катедра за српски језик и јужнословенске језике.

1. (2004). „Неке могућности употребе интерне телевизије и компјутера у настави српског језика и књижевности", у зборнику: *Комуникација и медији у савременој настави*, Учитељски факултет у Јагодини ∠ Институт за педагошка истраживања у Београду, Јагодина, 580–590.
2. (2007). „Методички и терминолошки аспекти односа тестирања и наставе српског језика", *Научни састанак слависта у Вукове дане* (организатор: Међународни славистички центар, Филолошки факултет у Београду), 35/3, 203–219.
3. (2007). „О терминима у области тестирања знања из матерњег језика", *Научни састанак слависта у Вукове дане* (организатор: Међународни славистички центар, Филолошки факултет у Београду), 35/3, 187–202.
4. (2008). „Нека схватања контекста у комуникацији и потреба његове заступљености у настави српског језика", *Научни састанак слависта у Вукове дане* (организатор: Међународни славистички центар, Филолошки факултет у Београду), 36/3, 155–189.
5. (2009). „Један облик примене текста у настави српског језика", *Српски језик* 14/1–2, 259–274.
6. (2010). „Комуникативни приступ у настави српског језика", *Узданица*: часопис за језик, књижевност, уметност и педагошке науке VII/1, 7–17.
7. (2010). „Прагматика и настава матерњег језика", *Научни састанак слависта у Вукове дане* 39/3, 101–112.
8. (2011) „Утицај савремене технологије на писмени изражавање: емотикони као супституенти вербалне и невербалне комуникације", *Научни састанак слависта у Вукове дане* 40/1, 391∠404.
9. (2011) *Речи субјективне оцене у настави српског језика и књижевности*, Београд: Филолошки факултет.

Комисија сматра да др Драгана Вељковић Станковић испуњава све услове за ментора ове докторске дисертације за област Српски језик, ужа област Методика наставе српског језика.

VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

Комисија закључује да је радни назив тезе ***Ортографска норма у писменим задацима ученика средњих школа као путоказ модерне наставе правописа*** прикладан и да добро репрезентује суштину предложеног истраживања.

2. Предмет (проблем) истраживања.

Предмет истраживања докторске дисертације на предложену тему јесте обимна и детаљна анализа поштовања ортографске норме у писменим задацима ученика средњих школа (први део дисертације) као и осмишљавање иновираних методичких разрада и апликација методичких модела и вежби (други део), којима би се уочене грешке у примени правописних правила предупредиле, отклониле или знатно умањиле, а са циљем унапређивања културе писменог изражавања ученика.

Познавање ортографије и исправна примена њених правила један је од основних елемената језичке културе, а писмени задаци репрезентују резултате дугорочног и систематског рада на развијању писмене културе. У ранијим, али и у савременим

истраживањима (у радовима и истраживањима Р. Димитријевића, М. Николића, М. Шипке, М. Дешића, В. Брборића и других еминентних лингвиста и нормативиста) указано је на чињеницу да наши ученици (на свим образовним нивоима) недовољно познају ортографску норму. Анализа резултата предложеног истраживања (истраживачки корпус чини 1000 ученичких вежбанки тј. око 4000 писмених задатака средњошколаца) указала би на то које су најчешће (карактеристичне) правописне грешке у писменом изражавању ученика и у којим областима правописа средњошколци показују (не)завидан ниво знања. Природа, фреквенција и типологија забележених ортографских грешака представљале би полазиште за конципирање иновативних методичких модела примењљивих у обавезној, додатној и допунској настави правописа у средњој школи, а њихова примена би значајно допринела унапређењу културе писменог изражавања.

3. Библиографија прелиминарних истраживања.

Кандидаткиња је предложила библиографију од 150 библиографских јединица релевантних за истраживање. Овде наводимо јединице најзначајније за истраживање.

1. Баковљев 1974: М. Баковљев, *Интерпункција,* Београд, Институт за педагошка истраживања.

2. Брборић 2002: Вељко Брборић, „Писање скраћеница код ученика основних и средњих школа“, *Књижевност и језик* 1□2, 55□69.

3. Брборић 2003: Вељко Брборић, „Пет правописних питања наставницима“, *Књижевност и језик* 1□3, стр. 165□171.

4. Брборић 2004: Вељко Брборић, *Правопис српског језика у наставној пракси*, Београд: Филолошки факултет.

5. Брборић 2006: Вељко Брборић, „Правописне вежбе у настави”, Књижевност и језик LIII/1□2, 135□145.

6. Брборић 2011: Вељко Брборић, *Правопис и школа*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.

7. Вељковић Станковић 2004: Драгана Вељковић Станковић, „Неке могућности употребе интерне телевизије и компјутера у настави српског језика и књижевности”, у зборнику: *Комуникација и медији у савременој настави*, Учитељски факултет у Јагодини – Институт за педагошка истраживања у Београду, Јагодина, 580–590.

8. Вељковић Станковић 2008: Драгана Вељковић Станковић, „Нека схватања контекста у комуникацији и потреба његове заступљености у настави српског језика”, *Научни састанак слависта у Вукове дане* 36/3, 155–189.

9. Вељковић Станковић 2010: Драгана Вељковић Станковић, „Комуникативни приступ у настави српског језика”, *Узданица*: часопис за језик, књижевност, уметност и педагошке науке VII/1, 7–17.

10. Вељковић Станковић 2011: Драгана Вељковић Станковић, „Утицај савремене технологије на писмени изражавање: емотикони као супституенти вербалне и невербалне комуникације”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*

40/1, 391∠404.

11. Вељковић Станковић 2011: Драгана Вељковић Станковић, *Речи субјективне оцене у настави српског језика и књижевности*, Београд: Филолошки факултет.

12. Дешић 1983: Милорад Дешић, „Језик и стил писаних задатака (II), Састављено и растављено писање ријечи у писаним задацима", *Школски час*, год I, бр. 2, 72□73.

13. Дешић 1997: Милорад Дешић, „Правопис и школа", *Методичка пракса*, бр. 1, 157□160.

14. Дешић 2000: Милорад Дешић, „Интегрални приступ настави правописа", *Прилози настави српског језика и књижњвности*, Бања Лука, Нова серија, бр. 1□2, 57□66.

15. Дешић 2002: Милорад Дешић, *Правопис српског језика* (приручник за школе), Земун: Нијанса.

16. Илић 1997: Павле Илић, *Српски језик и књижевност у наставној теорији и пракси,* Нови Сад: Змај.

17. Клајн 1981: Иван Клајн, *Како се каже. Речник језичких недоумица,* Београд: БИГЗ.

18. Маринковић 1995: Симеон Маринковић, *Методика креативне наставе српског језика и књижевности,* Београд: Креативни центар.

19. Николић 1983: Милија Николић, *Настава писмености,* Београд: Научна књига.

20. Николић 1992: Милија Николић, *Методика наставе српског језика и књижевности,* Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

21. Петровачки и Штасни 2008: Љиљана Петровачки и Гордана Штасни, *Методичке апликације, Планирање, програмирање и припремање наставе српског језика и књижевност*, Нови Сад: Филозофски факултет.

22. Правопис 1993: *Правопис српскога језика, I. Правила и њихови односи, I I. Речник уз правопис,* приредили: Митар Пешкин, Јован Јерковић, Мато Пижурица, Нови Сад: Матица српска.

23. Правопис 1993: *Правопис српскога језика (школско издање), I. Правила и њихови односи, I I. Речник уз правопис,* приредили: Митар Пешкин, Јован Јерковић, Мато Пижурица, Нови Сад: Матица српска.

24. Правопис 2010: *Правопис српскога језика (измењено и допуњено издање), Правила и њихови односи, Речник уз правопис,* приредили: Митар Пешкин, Јован Јерковић, Мато Пижурица, Нови Сад: Матица српска.

4. Циљеви истраживања.

Примарни циљеви докторске дисертације под насловом *Ортографска норма у писменим задацима ученика средњих школа као путоказ модерне наставе правописа*:

а) анализа правописне исправности, ортографских карактеристика школских писмених задатака ученика средњег образовања;

б) израда савремених методичких модела и апликација за обавезну, додатну и допунску наставу којима би се уочени недостаци и ученичке недоумице умањили, те што лакше и брже предупредили и отклонили у наставној пракси.

Секундарни циљеви докторске дисертације:

а) прегледан приказ свих забележених примера ученичких огрешења о ортографску норму – утврђивање доминантних правописних недоумица средњошколаца;

б) одређивање (са циљем диференцијације и индивидуализације наставног рада) типова правописних грешака карактеристичних за ученике који су на писменим задацима показали најбоље резултате; уочавање које правописне теме најслабије познају ученици оцењени на писменим задацима као одлични, врло добри и добри и, посебно, увид у све правописне пропусте својствене ученицима чији су радови добили најниже оцене (ови резултати указали би на то које правописне теме треба шире обрадити на часовима обавезне наставе, а којим темама треба детаљније приступити на часовима допунске и додатне наставе матерњег језика у средњој школи);

в) уочавање корелације између теме писмених задатака и поштовања ортографске норме, те израда списка свих тема писмених задатака које су, у периоду израде дисертације, биле актуелне у средњим школама у којима је истраживање спроведено.

Хипотезе.

Хипотезе предложене дисертације:

а) настава правописа у средњој школи је запостављена, а њени пропусти најбоље се могу сагледати у писменим задатака ученика;

б) на основу детаљне анализе правописних грешака у школским писменим задацима може се проценити степен у коме су ученици оспособљени за примену знања из правописа у писаној комуникацији;

в) правописне грешке у писменим задацима ученика и утврђивање њихове учесталости указује на то које правописне теме треба темељније обрађивати и у настави и у методичкој литератури да би се знање ученика ефикасније унапредило;

г) у радовима писаним на теме из градива више се поштује ортографска норма неголи у задацима ученика писаним на слободну тему;

д) ваљано осмишљеним правописним вежбама могу се превазићи многи недостаци у средњошколској настави правописа.

5. Очекивани резултати.

а) планирано истраживање (чији ће резултати бити презентовани у првом делу дисертације) указаће на актуелна ученичка постигнућа из правописа као значајног сегмента наставе српског језика у средњој школи;

б) издвајањем најчешћих (карактеристичних) правописних грешака у писменом изражавању ученика прецизно ће се одредити у којим областима правописа средњошколци показују незавидан (најнижи) ниво знања;

г) анализом резултата истраживања утврдиће се које правописне теме је боље обрадити на часовима додатне, а које на часовима допунске наставе (одабир тема за обавезну наставу одређен је актуелним наставним планом и програмом);

д) осмишљени иновирани методички модели (други део дисертације) унапредиће поштовање правописне норме у писменим задацима ученика;

ђ) креирани методички модели показаће и могућности успешне примене информационо-комуникационих техниологија у настави правописа примењивом и у учењу на даљину;

е) методичко промишљање појединих правописних тема са становишта креативне наставе биће пример једне функционалније, занимљивије и ефикасније наставе матерњег језика у средњој школи;

ж) списак свих актуелизованих тема писмених задатака показаће обим и особености захтева који се, у оквиру наставе културе писменог изражавања, постављају пред ученике

средњих школа.

Очекује се да дисертација *Ортографска норма у писменим задацима ученика средњих школа као путоказ модерне наставе правописа* прикаже једну сложену, али потпуну и валидну слику о правописном (не)знању наших ученика, тј. о актуелним ученичким постигнућима из овог значајног сегмента наставе српског језика у средњој школи. Исто тако, дисертација на предложену тему треба да донесе детаљно методичко промишљање о начинима отклањања уочених недостатака, чиме би се отворио пут модерној настави правописа.

6. План рада.

У првом делу дисертације на предложену тему, после израде одговарајућег теоријско-методолошког оквира, спровешће се истраживање поштовања ортографске норме (корпус: око 4000 писмених задатака ученика средњих школа). Након обављеног истраживања и уноса прикупљених података (применом програма Microsoft Office Excel 2007), резултати ће бити описани и анализирани са методичког становишта, а у нормативном светлу. Сваки тип забележене правописне грешке посматраће се према: (а) разреду, (б) школи, (в) смеру, тј. подручју рада школе коју ученик похађа, (г) изабраној теми, а евидентираће се и средња оцена коју ученик има на писменим задацима током текуће школске године. Подела правописних области биће аналогна оној која је примењена у *Правопису српског језика (приручник за школе)* Милорада Дешића, тако да ће, на пример, класификација правописних грешака из области *Скраћенице* бити следећа: А) скраћенице у писменим задацима ученика I, II, III и IV разреда средњег образовања, а) опште скраћенице, б) интернационалне и прилагођене опште и мерне скраћенице, в) акроними, г) вербализоване скраћенице, д) слободно и програмирано скраћивање у писменим задацима ученика, ђ) заступљеност скраћеница у писменим задацима ученика итд.

Анализа забележених грешака у поштовању ортографске норме, обухватиће и утврђивање (ради постизања диференцијације и индивидуализације наставног рада) типова правописних грешака које се јављају у ученичким писменим саставима оцењеним свим оценама од недовољне до одличне. Будући да ће се током истраживања бележити и теме на које су ученици писали своје задатке, израдиће се списак актуелних тема, а такође ће бити сагледане и анализиране везе између избора теме и правилне примене ортографске норме. Први део тезе биће закључен одговарајућим разматрањима.

У другом делу дисертације на предложену тему, после кратког критичког осврта на ранија истраживања, осмислиће се правописна вежбања у настави српског језика за средњу школу. За обавезну наставу обрадиће се наставне теме из правописа (према важећем наставном плану и програму). Систематизација правописног знања ученика биће реализована уз помоћ мапа ума, које могу наћи своју примену у креативној настави.

Са циљем евалуације наставног рада и ученичких постигнућа, знања ученика из области ортографије биће проверена тестом снаге на крају средњошколског циклуса школовања. Испитивање ће се провести у свим одељењима IV разреда класичне гимназије друштвено-језичког, природно-математичког и општег смера. На темељу резултата испитивања, утврдиће се валидност и успешност креираних наставних часова.

На основу резултата истраживања подузетог у првом делу дисертације, осмислиће се и правописна вежбања за додатну и допунску наставу српског језика у свим разредима средњег образовања. Најзад, у овом (другом) делу дисертације, биће предочени и примери примене информационо-комуникационих технологија у средњошколској настави правописа, примењљивих и у учењу на даљину, а резултати испитивања поштовања ортографске норме у писменим задацима ученика средњег образовања биће упоређени са

поштовањем правописних правила у писменој комуникацији ученика на одабраним ученичким блоговима.

Након закључка, као финалне синтезе рада, у посебном додатку биће табеларно представљени резултати истраживања, класификација грешака, као и списак свих тема школских писмених задатака реализованих у средњим школама у којима је испитивање вршено.

7. Методе истраживања.

У дисертацији на предложену тему биће коришћене следеће методе:

а) метода узорка (узорак је систематски: избор школа у којима ће се вршити истраживање одређен је на основу њихове територијалне припадности, али и према образовном профилу, тј. подручју рада и смеру школе коју ученици похађају; будући да се радови појединих ученика посматрају искључиво у оквиру њихове скупине /ученици једне школе чине један скуп/, бележиће се и узорак скупине);

б) аналитичка метода, дескриптивна метода и комбинована метода (ове методе биће коришћене у анализи, опису и извођењу закључака о забележеним огрешењима о ортографску норму);

в) статистичка метода (више зависних варијабли; примењиваће се у обради података).

Предложени корпус је – зарад тачности и валидности резултата – обиман, а чини га око 4000 школских писмених задатака (1000 ученичких вежбанки). Истраживање ће бити спроведено у следећим школама:

– Гимназија „Борислав Петров Браца“, Вршац;
– Филолошка гимназија, Београд;
– Гимназија „Исидора Секулић“, Нови Сад;
– Школски центар „Никола Тесла“, Вршац;
– Фармацеутско-физиотерапеутска школа, Београд;
– Техничка школа „Сава Мунћан“, Бела Црква.

Експериментална и практична провера ваљаности методичких модела биће спроведена у четвртим разредима свих смерова (а према потребама истраживања и у осталим разредима) Гимназије „Борислав Петров Браца“ у Вршцу.

VII ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ КАНДИДАТА

На основу наведених података о кандидату, Комисија констатује да је Ивана Ђорђев подобна за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема подобна за израду докторске дисертације у области Српски језик, Методика наставе српског језика.

На основу изнетог, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе позитивне оцене о подобности кандидата Иване Ђорђев и предложене теме *Ортографска норма у писменим задацима ученика средњих школа као путоказ модерне наставе правописа,* а да се за ментора именује др Драгана Вељковић Станковић, доцент Филолошког факултета у Београду.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Доц. др Драгана Вељковић Станковић

1. _____

Проф. др Вељко Брборић

2. _____

Проф. др Срето Танасић

3. _____